

Проблеми захисту прав мігрантів в умовах сучасної кризи: макроекономічні та регіональні аспекти

17 червня 2009 р. в Інституті регіональних досліджень НАН України відбувся круглий стіл на тему «Проблеми захисту прав мігрантів в умовах сучасної кризи: макроекономічні та регіональні аспекти», присвячений Всесвітньому дню біженця. Метою круглого столу було обговорення актуальних проблем зростання міграційної активності населення, появи нових соціально-економічних та організаційно-відомчих ризиків розвитку системи соціального захисту прав мігрантів, а також розробка пропозицій щодо підвищення ефективності реалізації міграційної політики на різних рівнях державного управління. Знаковим моментом стала дискусія щодо недосконалості діючого законодавчого забезпечення процесів міграції в Україні, доцільності створення Державної міграційної служби як провідного органу регулювання міграції.

Відкрив засідання круглого столу директор Інституту регіональних досліджень НАН України, д.е.н. *В.С. Кравців*, який наголосив на актуальності проблем міграції, на багатогранності її причин і наслідків, на недосконалості систем оцінювання обсягів міграційних потоків. Він представив учасників круглого столу, серед яких привітав шановних гостей – секретаря Відділення економіки НАН України академіка НАН України, професора *Е.М. Лібанову*, вченого секретаря Відділення економіки НАН України – *С.І. Князева*. У круглому столі взяли участь представники Львівської облдержадміністрації (управління Міністерства внутрішніх справ, управління освіти і науки, управління праці та соціального захисту населення, управління охорони здоров'я та інші), Львівської обласної ради, управління міграційної служби у Львівській та Івано-Франківській областях Державного комітету у справах національностей та релігій, Штабу Західного регіонального управління Держприкордонслужби, Об'єднання профспілок Львівщини, також представники громадських та наукових структур, які займаються проблемами міграції.

Інформуючи присутніх про наміри Інституту розширювати горизонти міграційної тематики, *В.С. Кравців* акцентував увагу на тому, що в 2009 р. Інститут проводить два заходи, присвячені даній тематиці, які організовані науковцями, мають не лише наукове, але й виховне та громадсько-політичне значення. Так, проведення круглого столу співпало у часі із підготовкою у регіоні заходів до Всесвітнього дня біженця (у світі відзначається щороку 20 червня). Організація ж міжнародної конференції, яка запланована на листопад місяць і до участі в якій запрошуються усі присутні, має на меті привернути увагу фахівців як до міжнародних, так і до регіональних проблем діагностики, моделювання та регулювання міграційної поведінки населення. Проведення конференції вписується в контекст переліку заходів до Всесвітнього Дня Мігранта (у світі відзначається щороку 19 грудня).

Ключовим проблемам, визначеним для обговорення учасниками круглого столу, присвятила свою доповідь на тему «Соціально-економічні та організаційно-відомчі ризики системи соціального захисту прав мігрантів» організатор заходу, завідувач відділу Інституту регіональних досліджень НАН України д.е.н. *У.Я. Садова*. Нею, зокрема, було виділено основні проблеми захисту прав мігрантів у

світлі глобальних викликів суспільного розвитку, проаналізовано головні тенденції міграційних процесів в умовах формування нової етнонаціональної структури населення країн Європи, проведено аналіз неспроможностей ринку у сфері регулювання міграції в Україні, обґрунтовано необхідність державного втручання у міграційні процеси, підкреслено потребу проведення широкого обговорення питань необхідності створення Державної міграційної служби в Україні та розробки спеціального Міграційного кодексу.

У.Я. Садова запросила усіх присутніх до висловлення думок на предмет доопрацювання проекту довідника «Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти» (короткого визначника міграційних термінів і понять, зведення теорій міграції, методичного забезпечення аналізу міграційної поведінки населення, систематизації доробку вітчизняних вчених, що досліджували проблеми міграції, а також окремих статистичних даних, що відображають основні показники міграції населення в Україні та за її межами). Фахівці-практики підтвердили гостру потребу такого видання.

Юридично-правовим аспектам вирішення проблем міграції був присвячений виступ к.ю.н. *Н.П. Тиндик* на тему «Законодавче регулювання процесів міграції в Україні: проблеми та шляхи вирішення». Доповідач чітко визначила основні тенденції сучасних міграційних процесів та рушійні сили міграції, проаналізувала сучасну систему державного управління зовнішньою міграцією в Україні. Надією Петрівною було звернено увагу учасників круглого столу на можливі негативні наслідки неконтрольованої міграції та на основі цього запропоновано заходи в плані регулювання міграції (зокрема, через проведення організаційно-інституційних змін, розвитку правових форм роботи).

Надзвичайно цікавим був виступ к.е.н., доц. *І.А. Лапшиної* на тему «Міжнародна трудова міграція: небезпеки та ризики», який був побудований на використанні власних результатів дослідження міграційних процесів у західному прикордонні України (за матеріалами Старосамбірського району Львівської області). Доповідач наголосила на статево-вікових, сімейних, професійно-економічних, освітніх ознаках трудових мігрантів. Зокрема, було сказано, що переважно до міграції вдаються особи молодого і середнього працездатного віку, не обтяжені великою кількістю малих дітей, непрацездатних осіб похилого віку й інвалідів. За віковою, освітньою та професійно ознакою – це люди у розквіті сил, з високим рівнем освіти, кваліфікації та компетентності. У процесі виступу було звернуто увагу, що міжнародний обмін людським капіталом, в якому Україна приймає активну участь, має асиметричний характер, причому відбувається потужне вимивання інтелекту за кордон. У виступі також було зосереджено увагу на зарубіжному досвіді Канади в плані регулювання міграційних процесів. Доповідач розкрила суть селективної міграційної політики цієї країни, зокрема навела приклади основних її міграційних програм. Так, для прикладу, з 2008 р. була запроваджена програма «Canadian Experience Class», яка стосується осіб, які перебувають на території Канади з тимчасовою робочою візою або з дозволом на навчання і не виїжджали з країни. Таким особам надається громадянство Канади за умови, що вони наберуть певну кількість балів за різними критеріями (наприклад, рівень освіти, професійні навички, вік, здатність до адаптації тощо). Досвід Канади, відзначила Ірина Лапшина, може бути надзвичайно цінним для України на етапі визначення нею концептуальних підходів власної міграційної політики.

До питань обговорення долучились усі учасники круглого столу. Цікавими та аргументованими були виступи заступника начальника управління міграцій-

ної служби у Львівській та Івано-Франківській областях Державного комітету у справах національностей та релігій *О.Й. Погорецького*, заступника начальника Штабу Західного управління Держприкордонслужби *І.П. Ковалю*, помічників начальника Управління Міністерства внутрішніх справ України на Львівській залізниці *С.С. Єсімова* та *О.С. Кузьм'яка*, заступника начальника управління Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб Головного управління Міністерства внутрішніх справ у Львівській області *Ю.О. Люшика*. Про проблеми у визначенні повноважень щодо регулювання міграції на регіональному рівні говорили представники владних структур – заступник начальника Головного управління освіти і науки ЛОДА *М.Я. Сорока*, заступник начальника Головного управління праці та соціального захисту населення ЛОДА *О.Є. Пелетюк*. Від громадських організацій виступив Голова Митрополичої комісії УГКЦ у справах мігрантів *Г.П. Селешук*, котрий наголосив, що міграційні процеси є настільки динамічними, що сфера правового регулювання цих процесів не встигає за ними. Головні акценти його доповіді стосувалися участі громадськості у процесах регулювання міграції на різних рівнях управління.

Особливо емоційним й переконливим став виступ представниці останньої хвилі української трудової еміграції – пані *С.М. Чабан*, яка не лише поділилась своїм досвідом перебування на чужині (Італії), але й вказала на больові точки сучасного міграційного феномену.

Підсумковим у роботі круглого столу став виступ академіка НАН України, д.е.н., проф. *Лібанової Е.М.*, яка підкреслила, що лєвова частка українських іммігрантів є звичайними заробітчанами і якщо не займатися питаннями їхньої адаптації в українське суспільство, то можна отримати цілу низку негативних соціальних наслідків у майбутньому. Головна проблема – це приведення внутрішніх нормативних актів з питань міграції у відповідність із законодавством країн-сусідів, зокрема країн ЄС. *Е.М. Лібанова* зазначила, що мігрантами створено найуспішніші економіки світу (для прикладу, США, Канада, Австралія), а тому до таких людей слід відноситись з розумінням, з приязню і добром, а не протистояти і конфліктувати.

Усі учасники круглого столу висловлювали свої думки з приводу доцільності розроблення та прийняття Міграційного кодексу України, а також створення Державної міграційної служби України, яка б координувала діяльність усіх структур, до повноважень яких належить регулювання міграційних процесів. Більшість представників органів державної влади, громадських організацій, вищих навчальних закладів та наукових структур зійшлися на думці про необхідність практичної реалізації визначених заходів та запропонували рекомендації круглого столу передати у відповідні державні інституції на загальнодержавному рівні, зокрема Прем'єр-міністру та Верховній Раді України.

Надійшло 25.06.2009 р.